

dobja, ko je v deželah od Rusije, Madžarske do Slovenije razpadal socializem), ki so bile po njegovem bogate in zanimive, a le priložnostno promovirane in poznane zunaj javnosti (umetniški svetovi so bili majhni in nepovezani). V osrednjem obdobju prehoda (v osemdesetih in devetdesetih letih) je tukaj nastajala nova vrsta umetnosti, zelo mednarodna, a obenem močno vezana na svoje kulturne in politične korenine ter okoliščine. Po koncu postmodernizma je v deželah Vzhodne Evrope prišlo do de-modernizacijskega procesa, s čimer je pričel tukaj naraščati pomen tradicionalne in ljudske kulture na račun sodobne in avantgardne kulture. Če po eni strani Erjavec opozarja na pomen ponovnega pisanja zgodovine umetnosti Vzhodne Evrope, s čimer se umetniškimi prizadevanjem v postsocialističnem obdobju iz teh dežel gradi ustrezno mesto, pa po drugi strani ne vidi pravega razloga, da bi v nekdanji Vzhodni Evropi danes morali nastajati tem deželam lastni fenomeni. Razlog je predvsem v dejstvu globalizacije oziroma o globalni situaciji v umetnosti. Erjavec tako meni, da čeprav so nekdanje socialistične dežele še ohranile nekaj lokalnih posebnosti, so vendar asimilirale sodobne globalne poteze, ki so postale univerzalne.

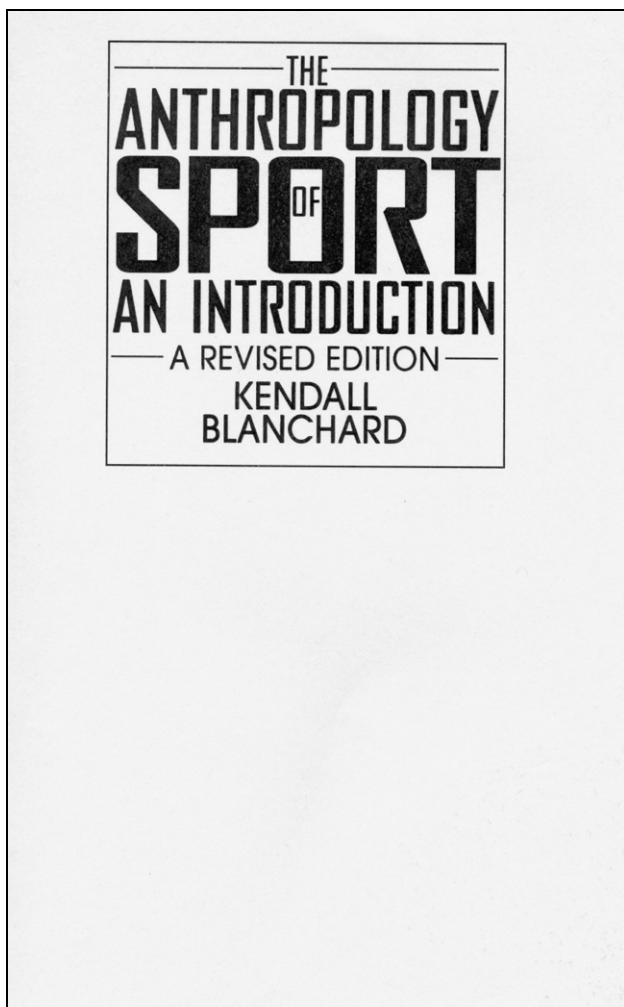
Čeprav se na prvi pogled zdi, da *Postmodernism, Postsocialism and Beyond* združuje enajst heterogenih prispevkov, se po branju vendarle izkaže, da monografija predstavlja zaokroženo celoto, ki ima svoje sporočilo. Še zlasti je informativna z dvema perspektivama, ki ju zarisuje. Ena je usmerjena nazaj – v tem smislu je delo pomemben prispevek k osvetlitvi še vedno spregledanega, a zanimivega in pomembnega fenomena postsocialistične umetnosti, ki bi jo morali razumevati kot še en obraz (na Zahodu sicer obsežno prediskutiranega) postmodernizma, ki pa se je razvil v svojevrstno obliko zaradi specifičnega družbeno-političnega konteksta. Še več, ta ni resignativna kot njena zahodna sorodnica, temveč gre za pristno avantgardno družbeno-politično prizadevanje, ki ima velik družbeni pomen in s tem zgodovinski smisel. Na ta način Erjavec Zahodu, pa tudi današnjemu nekdanjemu Vzhodu, ki pravzaprav počiva na filozofskem zahodocentризmu, nastavlja kritično zrcalo. Druga perspektiva monografije je usmerjena v kritiko današnje in jutrišnje dobe, ko si svet postaja vse bolj podoben. Če je po avtorjevem mnenju pluralizem, ki je v nekaterih delih sveta zares prisoten kot dejstvo, eden izmed privilegijev postmoderne, pa je njegovo videnje sedanjosti v zvezi z umetnostjo vendarle prej zaznamovano z otopelostjo. V poglavju *The Stone and the Touchstone* Erjavec pokaže, kako se je razvijal človekov odnos do narave do stopnje, ko ta ni več pomembna, s čimer tudi koncept temeljnega kamna izgubi svoj pomen (niti zlato nima več nobene posebne vrednosti, temveč postane, kot naš odnos do narave, nekaj preteklega, nekaj, kar ima za sodobno družbo majhen pomen). Kot eno izmed osrednjih tez knjige lahko razberemo, da se je nekaj podobnega zgodilo tudi z

umetnostjo v globalnih družbenih pogojih. V tem smislu se Erjavec postavlja v vrsto tistih filozofov "konca umetnosti", ki z obžalovanjem gledajo na preteklo (moderno) dobo, ko je bila umetnost v tesnem razmerju z resnico in je imela velik zgodovinski pomen, medtem ko je svojo pomembnost v sedanjosti izgubila (podobno so menili Hegel, Heidegger, Danto). Če je Erjavčeva otožnost razvidna že v njegovi knjigi *Ljubezen na zadnji pogled* (kar ne nazadnje nakazuje že sam naslov dela), kjer pa vendar verjame, da ima umetnost (po koncu umetnosti) v nekaterih predelih sveta še velik družbeni pomen, ima tukajšnje motrenje bolj pesimistično noto. Umetnost je izgubila svojo pomembnost za družbo in (zgodovinski) smisel. Izjeme so danes lahko zgolj tisti primeri, ki še vedno zavzamejo romantično oziroma utopistično držo in izpeljejo "dogodkovnost".

Polona Tratnik

Kendall Blanchard: THE ANTHROPOLOGY OF SPORT. AN INTRODUCTION. A Revised Edition. Westport, Connecticut – London, Bergin – Garvey, 2008, 307 str.

Znanstvena monografija avtorja Kendalla Blancharda je posvečena obravnavi znanstvene vede antropologije športa, ki kot ena izmed sestavnih delov socialne antropologije sodi na področje antropološke znanosti. Antropologija športa se tesno povezuje tudi z antropologijo vsakdanjega življenja, korenito pa posega na področje kineziološke znanosti, in sicer vseh njenih treh vidikov: družboslovnega, medicinskega in biomehanskega. Gre za prepletanje dveh znanosti, in sicer vnosa kineziološkega znanja v antropologijo in antropološkega vidika v študij športa in gibalne aktivnosti. Po Južničju delimo antropologijo športa v dve temeljni vеди, na fizično antropologijo športa (avksologija, morfologija, antropometrija) in na socialno (družbeno), ponekod imenovano tudi psihološka antropologija športa. Fizična antropologija športa raziskuje človekovo gibanje v športu na osnovi naravoslovnih znanosti (zlasti medicine, biokemije in fizike). Pa vendarle ne gre zanemariti, da drugi povsem enakovredni del antropologije športa predstavlja samostojna znanost, ki proučuje človekovo gibalno in športno udejstvovanje z vidika družboslovnih in humanističnih ved. Sintezo med biološkim in pridobljenim predstavlja že sama veda antropologija, ki "proučuje medsebojno povezanost tistega, kar je v človeku biološko in tistega, kar je družbeno in zgodovinsko" (Alfred Louis Koeber, 1876–1960). Z upoštevanjem obeh temeljnih vidikov znanosti je osrednji namen antropologije športa proučevati biološke in družbene variabilnosti, ki obstajajo med ljudmi zaradi spremenjene gibalne aktivnosti.

Na osnovi dosedanjih antropoloških in kinezioloških raziskav lahko vidimo, da je v slovenskem prostoru bolj prisoten in razvit fizični vidik antropologije športa, kar velja pripisati večji tradiciji in raziskanosti naravoslovnih vidikov kineziološke znanosti. Zato je Blanchardovo delo, ki predstavlja družbeni vidik antropologije športa, izjemno pomembno, saj opozarja na drugo nezamisljivo celoto športa, ki se, kot pravi avtor, odvija v vsakdanjih razgovorih na ulici, na delovnem mestu, v časopisu, na televiziji, v restavraciji, v trgovini, torej v našem vsakdanjem življenju. Šport tako predstavlja mikrokozmos družbe. Danes je šport prisoten povsod, je neločljivo prepleten z nacionalno kulturo in vpliva na domala vsak delček našega vsakdana kot pomemben finančni, kulturni in politični fenomen sodobnega časa. Pojavlja se v različnih kulturah, na različnih celinah sveta in v različnih zgodovinskih obdobjih. Blanchard celo pravi, da ni teme, ki bi si zaslužila večjo pozornost proučevanja v celotni družboslovni znanosti, kot je šport. Antropologija omogoča študij športa današnjega človeštva. Delo *"The Anthropology of Sport"* je tako posvečeno teoriji, zgodovini, praksi in institucionalizaciji

športa v družbi ter odpira poti kritični evalvaciji tradicionalnega in modernega športa.

Delo je razdeljeno na sedem vsebinskih poglavij, in sicer: *Šport in antropologija*, *Pomen športa: kulturni pristop*, *Antropologija športa: teorija in metode*, *Prazgodovina in zgodnja zgodovina športa*, *Šport in kultura: razvojna perspektiva (prastare skupnosti)*, *Šport in kultura: razvojna perspektiva (moderna družba)*, *Aplikacije*. Delo zaključujejo epilog, seznam bibliografskih enot ter združeno stvarno in imensko kazalo.

Kot je razvidno iz sicer dokaj faktografsko zastavljenih naslovov poglavij, avtor gradi antropologijo športa na temeljnih družboslovnih in humanističnih vedah, kot so kineziologija, antropologija, zgodovina in sociologija. Prvo poglavje je tako namenjeno opredelitvi temeljnih pojmov, na primer antropologija (grško: *"anthropo logos"* = študij človeka), fizična in kulturna antropologija. V tem poglavju avtor izpostavi dvanajst temeljnih predmetov obravnave antropologije športa, in sicer med drugim postavi v ospredje definicijo in opis športa in prostočasne gibalne aktivnosti z vidika medkulturne perspektive; študij športa v prastarih in plemenskih skupnostih, v družbah izven Zahodnega sveta, v državah tretjega sveta, v podpovprečno razvitih družbah in v zgodovinskih ter sodobnih družbah Zahodnega sveta; analizo športa kot dejavnika kultiviranosti, vključevanja v družbo, prilagajanja ter spreminjanja določene kulturne prakse. Blanchard zaključuje prvo poglavje z ugotovitvijo, da je antropologija športa samostojna akademska disciplina, ki se najtesneje povezuje s kulturno antropologijo. Izhajajoč iz navedenega je drugo poglavje posvečeno kulturnemu pristopu k proučevanju športa. Tu avtor izpostavi in se poigra s temeljnim vprašanjem, ali je šport delo ali igra. Izvirna je opredelitev štirih dimenzij športnega in gibalnega udeleženja, za katere Blanchard meni, da so značilne za vsak športni dogodek v vsakem kulturnem okolju. Šport tako nenehno niha med delom, igro, prostim časom (nedelom) in neigro. Štiri dimenzije, ki jih določajo zunanji in notranji cilji ter užitek in odsotnost užitka, Blanchard poimenuje: 1) Delo, ki je igra, 2) Igra v prostem času, 3) Delo brez igre, 4) Prosti čas brez igre.

Izpostaviti velja tretje poglavje, ki prinaša razlago temeljnih metod dela v antropologiji športa. Opozoriti velja, da tukaj niso predstavljene izključno antropološke metode dela, kljub temu morebiti, da besedna zveza antropologija športa napeljuje k opredelitvi športa kot ene izmed vrst antropologij. Metode dela antropologije športa temeljijo na povezavi in razvoju novih metod, ki so nastale pri združitvi dveh samostojnih znanosti, antropologije in kineziologije. Avtor v delu predstavi različne antropološke pristope, metode, tehnike in strategije, ki so v skladu s kineziološkimi principi razvite za delo na področju športa in gibalne aktivnosti. Metodam dela antropologije športa je namenjena posebna pozornost, kar avtor utemelji z dejstvom, da so raziskovalne

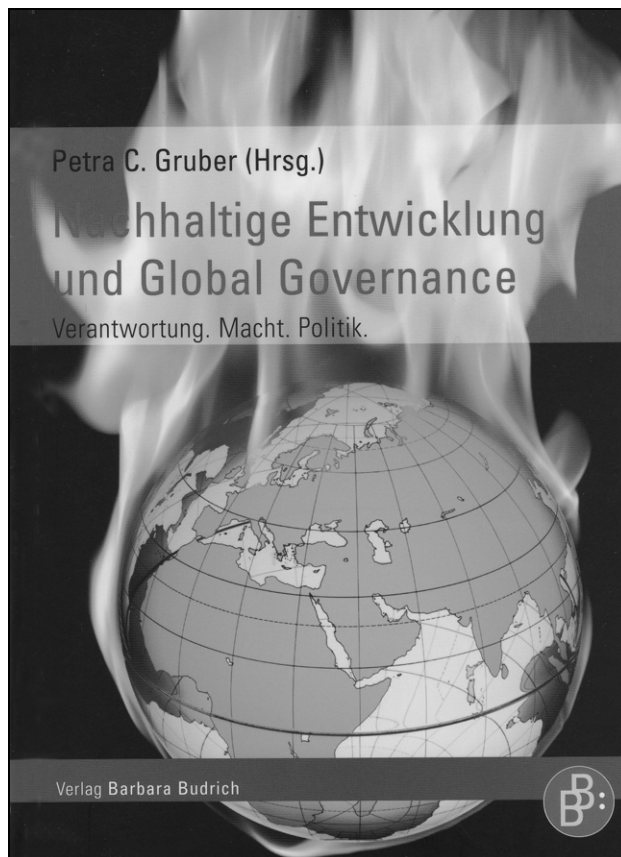
metode dela vsakega znanstvenega področja bistveni elementi raziskovalnega procesa, saj določajo meje razvoja znanosti in se morajo zato obravnavati z večjo pozornostjo. Predstavljeni so trije najpomembnejši raziskovalni modeli: narodopisni, simbolični in dekonstruktivni. Navedeni raziskovalni pristopi so tisti, ki dokazujejo obstoj tudi družbenega vidika proučevanja športa in gibalne aktivnosti, saj v največji meri ločujejo med raziskovalci fizične in družbene antropologije športa.

Četrto, peto in šesto poglavje so namenjeni osrednji tematiki dela – proučevanju športa. Četrto poglavje temelji na zgodovinski analizi, ki pogostokrat vključuje tudi arheološka odkritja, peto in šesto pa analizirata današnji tekmovalni šport. V teh treh poglavjih velja izpostaviti veliko število poznanih primerov iz sveta športa, na katerih avtor razvije in pojasni svoje ugotovitve. Konkretni primeri dajejo delu privlačnost in poživljajo tekstovno analizo. Zadnje, sedmo poglavje, s preprostim naslovom *Aplikacije*, je avtor namenil razumevanju družbenih in kulturnih procesov športa z namenom prenosa in apliciranja teh znanj pri reševanju konkretnih problemov današnje družbe. Kot pravi avtor, je ta aplikativnost zelo pomemben del poslanstva antropologije športa. Med najpomembnejše obravnave aplikativne antropologije športa sodijo položaj žensk v športu in družbi, multikulturnost, izobraževanje, nasilje v športu, vojne in mednarodni odnosi. Zadnje poglavje tako ponovno dokaže in utemelji spoznanje, da je šport inštitucija z univerzalnim pomenom.

Zaključimo lahko, da delo *"The Anthropology of Sport"* seznanja s temeljnimi modeli do proučevanja športa in gibalne aktivnosti v današnji družbi ter tako razvija občutljivost za pereča vprašanja antropologije športa. Največja vrednost dela je, kot je v predgovoru zapisal Brian Sutton-Smith, priznani strokovnjak za otrokovo igro, da nas uči, da ima športna aktivnost celo paleto možnih povezav z igro, s prostim časom in z rekreacijo ter še več, moderni šport je impliciran v številnih povezavah z gospodarstvom, vojnami, nasiljem, televizijo, medkulturnostjo, izobraževanjem in moralnostjo. Na eni strani gre pri športu in gibanju za prostovoljno, zabavno, pristočasno, sproščujočo dejavnost, a na drugi strani nam številni primeri dokazujejo, da športna igra zna biti zelo obvezujoča, resna in delovna aktivnost. Zato umetnost objektivnega vrednotenja športa v družbi ostaja tudi z Blanchardovim delom odprta za nadaljnja proučevanja. Slednje je pričakovano, saj gre za umetnost vrednotenja družbenega vrednostnega sistema, kjer ni ene univerzalne resnice, ampak zgolj številne možnosti izbir in perspektiv, kar hkrati daje izziv in čar družboslovni znanosti.

Joca Zurc

Petra C. Gruber: NACHHALTIGE ENTWICKLUNG UND GLOBAL GOVERNANCE. VERANTWORTUNG. MACHT. POLITIK. Opladen & Farmington Hills, Barbara Budrich Verlag, 2008, 182 str.

Petra C. Gruber je poslovna direktorica dunajskega inštituta za razvoj okolja in miru (IUFE). Knjiga *Trajni razvoj in globalni vpliv: Odgovornost. Moč. Politika* je zbornik izbranih prispevkov na konferenci *Globalna odgovornost: razvojnopolitični izzivi in možnosti globalnega vplivanja* (junij 2007). Svoje referate je prispevalo devet avtorjev. Zbornik je nastal tudi kot odmev na pred dvajsetimi leti objavljeno poročilo Združenih narodov o trajnostnem razvoju (*Brundtland Report*) in kot specifičen prispevek k razumevanju dajanja pomoči prizadetim državam po cunamiju v jugovzhodni Aziji leta 2004. Poleg devetih daljših ali krajših prispevkov ima knjiga daljši predgovor (str. 7–17) in seznam sodelujočih avtorjev (strani niso oštevilčene). Leta 2007 je prej imenovani dunajski inštitut pripravil celo serijo posvetov na to temo.

Podobno kot Michael Stone in Zenobia Barlow, ki menita, da se "v zadnjih letih izraz 'trajen', 'sustainable', uporablja pogosto in neredko tako netočno, da je pojem začel spreminjati pomen in je postal zavajajoč, prazen ali le retorično polnilo brez praktične vrednosti", tudi Petra Gruber s sodelavci meni, da izraz 'trajni razvoj' po-